

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-340-97>

УДК 336.71:368.81:339.94

АЛЕКСЕЄВ Ігор

Національний університет «Львівська політехніка»
<https://orcid.org/0000-0001-6618-3100>

МАЗУР Андріана

Національний університет «Львівська політехніка»
<https://orcid.org/0000-0002-5985-5674>

ЮНКО Василь

Національний університет «Львівська політехніка»
<https://orcid.org/0009-0007-8211-0228>

БАНКОСТРАХУВАННЯ: ДЕТЕРМІНАНТИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ І ПОЛЬЩІ

У статті розглянуто проблеми банкострахування з позицій інноваційного розвитку фінансового ринку України. Проведено вивчення комплексу питань щодо передумов виникнення, становлення та розвитку банківського страхування за кордоном та в Україні. Результати вивчення публікацій українських і польських науковців дозволили скласти авторську версію типології досліджень банківського страхування. Аналіз статистичних даних дозволив порівняти стан і тенденції розвитку банківського страхування в Україні у кризових роках пандемії Covid-19 і воєнного періоду 2022-2025 років з тенденціями мирного часу у Польщі. Щодо українського ринку банківських послуг, то дослідження засвідчило стабільність ринку навіть в умовах воєнного стану. За дослідженням польських наукових публікацій зроблено висновок щодо можливого хвилеподібного перебігу процесу реалізації банківського страхування у Польщі. Впровадження банкострахування є одним з перспективних інноваційних заходів у фінансовій системі кожної держави. Дослідження практики співпраці комерційних банків зі страховими компаніями засвідчує ефективність такого співробітництва.

Ключові слова: банкострахування, інтеграція банків та страхових компаній, "Allfinanz".

ALIEKSIEIEV Ihor, MAZUR Andriana, YUNKO Vasyly

Lviv Polytechnic National University

BANCASSURANCE: DETERMINANTS OF DEVELOPMENT IN UKRAINE AND POLAND

The article studies issues regarding the prerequisites for the emergence, formation, and development of bancassurance abroad and in Ukraine. Based on the results of domestic and foreign publications, the issue of the feasibility of introducing bank insurance in modern conditions, characterized by the consequences of the Covid-19 pandemic on the global economy and financial system and martial law for Ukraine, was investigated. The recently expanded introduction of bancassurance in Poland shows that the experience of this country is the closest to the domestic conditions of the functioning of the banking system and the insurance market. The proposed author's approach to studying typology allowed us to compare the scientific and practical methods of scientists and practitioners to the problems of developing, implementing, and implementing the principles of bank insurance. The results of the analysis of statistical data provided by the Ukrainian financial market regulator and the Ministry of Finance of Ukraine made it possible to compare the state and trends in the development of bancassurance in Ukraine in the crisis years of the Covid-19 pandemic and the war period of 2022-2025 with peacetime trends in Poland. The study showed that the Ukrainian banking market is stable even under martial law. Based on the survey by Polish scientists, a conclusion was drawn regarding the possible wave-like course of implementing bancassurance in Poland even under conditions of peaceful development of the economy and finance. The introduction of bancassurance is one of the promising innovative measures in each state's financial system. Research into the practice of cooperation between commercial banks and insurance companies demonstrates the effectiveness of such collaboration. Comparing the experience of Polish and Ukrainian banking institutions cooperating with insurance companies allows us to identify some common characteristics of the activities of such integrated structures, particular achievements of more experienced Polish colleagues, and outline areas for improving the activities of Ukrainian banking and insurance associations.

Keywords: bancassurance, integration of banks and insurance companies, "Allfinanz".

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Фінансові відносини банківських установ (БУ) і страхових компаній (СК) мають тривалу історію і є об'єктивною необхідністю для обох сторін. Фінансово-кредитні установи мають схильність спиратись у мирних умовах функціонування на так звані «довгі» гроші, якими, насамперед, володіють пенсійні фонди, а поряд з ними страхові компанії. У свою чергу страховики прагнуть співпрацювати з надійними партнерами, які мають позитивну кредитну історію і не беруть участь у розміщенні коштів серед неперевіраних клієнтів-позичальників.

Звичайно війна змінює усі уяви про надійність не лише позичальників, але й самих кредиторів – банківських установ. При цьому ненадійними можуть виявитись не лише суб'єкти господарювання чи банки і страхові компанії у зоні бойових дій. В Україні, як засвідчує досвід декількох років війни, загрози існують також у так «званому» тилу внаслідок обстрілів безпілотниками і балістичними ракетами. Інакше кажучи, війна внесла такі корективи у сприйняття надійності і безпечності фінансових операцій, які у мирний час навіть не вдавалось би передбачити.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Питання щодо впровадження та розвитку банкострахування досліджуються багатьма науковцями і практиками в Україні та у зарубіжних країнах. Вивчення цієї проблематики українськими вченими охоплює різні аспекти, серед яких слід відзначити загальні питання співробітництва банківського та страхового бізнесу, розвиток їхньої взаємодії [1; 2], інтеграцію в контексті bancassurance [3], визначення ризиків цих сегментів фінансового ринку [4]. Особливо слід відзначити деякі публікації щодо виникнення та розвитку банкострахування в Україні [5; 6], а також вивчення світового досвіду та його становлення в нашій країні [7; 8]. Висновками з досліджень вітчизняних вчених є, по-перше, недостатній рівень розвитку банкострахування в Україні і, по-друге, необхідність вивчення зарубіжного досвіду та імплементація його досягнень у вітчизняну практику.

У зв'язку з такими висновками слід звернути увагу на досвід впровадження та розвитку банкострахування у Польщі [9; 10; 11] та інші.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою дослідження є обґрунтування необхідності активної підтримки такої форми кооперування та співробітництва банківських установ і страхових компаній, якою є банкострахування, для чого слід використати досвід Республіки Польща, де така форма співпраці банківських установ і страхових компаній вже показала свою ефективність.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Завдання дослідження полягають у такому: обґрунтувати об'єктивну історичну тенденцію щодо розвитку банкострахування в Україні та Польщі; показати наукові підходи до бачення змісту терміну «банкострахування»; дати оцінку стану і тенденцій розвитку банкострахування як фінансової інституції на фінансових ринках через порівняння досвіду Польщі та України; показати тенденції розвитку банкострахування і напрями подальших досліджень.

Ризики, пов'язані з війною, є непередбачуваними у прямому розумінні. Тобто про них відомо, проте їх неможливо прогнозувати з певною ймовірністю. Натомість для бізнесу і для кожної конкретної людини є бажаним уникнути або мінімізувати фінансові ризики, від чого залежить добробут сімей і суспільства в цілому. Добробут можливо у першу чергу залежить від захисту робочих місць у будь-якому бізнесі, де люди, виробляючи необхідні товари та послуги, заробляють собі на утримання своїх сімей. Проте, також важливим аспектом забезпечення добробуту сімей є захист і збереження вже зароблених коштів, що розміщені фізичними особами у БУ і СК. Зазначені установи і компанії мають зі свого боку також гарантувати вкладникам і застрахованим особам забезпечення цілісності вкладів та надійності страхових полісів. Отже для БУ і СК виникає проблема у час війни підвищити надійність своєї діяльності.

Одним з напрямів вирішення цієї проблеми можна вважати об'єднання не просто зусиль банкірів і страховиків, а їхнє спільне функціонування в інтегрованій структурі. Таке організаційне об'єднання, чи за ініціативою БУ – bancassurance, чи з ініціативи страхової компанії – assurfinance, має посилити гарантії надійності фінансових операцій між фінансовими установами. Будь-яка із зазначених форм співробітництва, що є фактичним злиттям банків і страхових компаній, є передумовою прийняття виважених фінансових і кредитних рішень, що спиратимуться на більш надійні оцінки ризиків. При цьому, як розпорядники фінансових ресурсів, позичених у фізичних та юридичних осіб, так і кредитори/позичальники – підприємці, керівники підприємств, – матимуть кращу поінформованість з приводу можливих небезпек. Таким чином, збереження кредитних ресурсів банками за участі страхових компаній не лише забезпечить від потенційних загроз кошти і добробут людей (вкладників і застрахованих), але також сприятиме захисту активів суб'єктів господарювання – платників податків до бюджетів усіх рівнів.

Навіть зважаючи на стабільну спадну динаміку чисельності банків зі 176 до 63, тобто на -64,2% в період з 2011 р. до 2025 р. (табл. 1) і страхових компаній з 414 до 90, тобто на -79,6% в період з 2011 р. до 2025 р. (табл. 2), масштаби діяльності цих установ є доволі значними. Враховуючи чисельність вкладників банків і застрахованих осіб у СК, можна впевнено стверджувати про велике значення ефективного захисту усіх зацікавлених юридичних та фізичних осіб в забезпеченні їхніх фінансових інтересів.

Таблиця 1

Кількість комерційних банків (КБ) в Україні з 2011* по 2025 р.**

Кількість діючих банків станом на 01.01 відповідного року													
2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
176	176	180	163	117	96	82	77	75	74	71	67	63	63
Процент зростання (+)/скорочення (-) кількості КБ відповідно до попереднього року													
0	0	+2,3	-9,4	-28,2	-17,9	-14,6	-6,1	-2,6	-1,3	-4,1	-5,6	-5,97	0

*Кількість КБ на 01.01.2011 становила 176 банків

**Джерело: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/> [12]

Таблиця 2

Кількість страхових компаній (СК) в Україні з 2011* по 2025 р.**

Кількість діючих страхових компаній станом на 31.12 відповідного року														01.012025
2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024		
414	407	382	361	310	294	281	233	210	155	128	101	98		90
Процент зростання (+)/скорочення (-) кількості СК відповідно до попереднього року														
-6,3	-1,7	-6,1	-5,5	-14,1	-5,2	-4,4	-17,1	-9,9	-26,2	-17,4	-21,1	-2,97		-8,2

*Кількість СК на 31.12.2011 становила 442 компанії

**Джерело: <https://forinsurer.com/stat> [13]

Для імплементації тих чи інших форм та методів співробітництва БУ і СК необхідно вивчати досвід країн, де така практика вже впроваджена і функціонує десятиліттями. При цьому варто проводити порівняння чужоземного й вітчизняного досвіду. Адже умови використання різних форм співпраці БУ і СК як правило є різними.

Для проведення порівняння будь-яких явищ чи процесів важливим аспектом, на якому слід наголосити, є історичний. Сучасний погляд на банкострахування в Україні вимагає усвідомлення великої втрати історичного часу щодо впровадження подібної форми злиття банківських і страхових установ на фінансовому ринку. Попередні фінансово-економічні відносини у занадто централізованій і неринковій економіці були бар'єром на впровадженні прогресивних форм взаємодії банків і страхових компаній. Нагадувати про це доводиться з тієї причини, що й донині в Україні банкострахування є недостатньо розвинутим. Саме тому важливим є досвід польських фінансових установ, принципів і процедур їхньої трансформації, а також результати досліджень цих питань польськими вченими.

Досліджуючи історичну тенденцію розвитку банкострахування, українські та польські вчені зазначають таке. Банкострахування є відомою практикою інтеграції банків та страхових компаній вже понад декілька століть. Ще у 13 столітті для страхування морських перевезень застосовувались банківські процедури [14]. У Європі перші банківські та страхові асоціації були створені на початку 20 століття. Зокрема у Великій Британії в 1908 році була створена група Savings Bank Life Insurance, метою якої було охопити широке коло клієнтів привабливими ціновими пропозиціями зі страхування. Однак у 1920-х роках спостерігалось певне уповільнення розвитку цієї діяльності, а подальший розвиток відбувся лише у 1960 (Lloyds Bank, Barclays, Trustem Savings Bank у Великобританії або Credit Agricole у Франції)" [9]. Такий перебіг розвитку банківсько-страхового співробітництва був спричинений спочатку економічною та політичною кризами того часу, потім другою світовою війною". Інтегровані банківсько-страхові структури слід вважати «холдингами», що вказує на можливість називати комбіновану стратегію продажу страхових і банківських продуктів також як "allfinanz" [9]. Посиленні конкуренції, зниження прибутковості традиційних фінансових операцій призвело до виникнення капітально сильних суб'єктів, які могли конкурувати з банками. Банки у свою чергу зверталися до страхування і вели спільну діяльність [15].

Порівняння певного явища, зокрема «банкострахування», у різних нормативно-правових умовах вимагає зіставлення наукових підходів до бачення змісту терміну «банкострахування». Дослідження цього терміну з метою порівняння практики діяльності в Україні та Польщі показує наступне. «Банкострахування (страховий банкінг) є співпрацею між банківською установою та страховою установою, яка полягає в посередництві банків у продажу страхових послуг (наприклад, продаж індивідуальних або групових страхових полісів клієнтам банку). Для цього використовується дистриб'юторська мережа банку (відділення, мобільні продавці – працівники банку, кол-центр, Інтернет та фінансові посередники) якщо стороною договору з посередником є банк, а не страховик)" [16].

З визначенням категорії «банкострахування» польським статистичним відомством [16] цілком погоджуються українські фахівці. Зокрема до такого висновку можна дійти на підставі наступних публікацій.

Певним розвитком ідей інтеграції у сфері співробітництва банків і страхових компаній є дослідження в якому авторка з власних позицій кваліфікує причини підвищеної взаємної зацікавленості страховиків і банків і відносить до них: "1) проникнення на нові ринки та забезпечення ефективного використання філіальної системи; 2) можливість значно розширити клієнтську базу та забезпечити обмін інформацією; 3) необхідність акумулювати всі грошові потоки в одній системі; 4) диверсифікація капіталу та доходу, підвищення норми прибутковості інвестиційних ресурсів; 5) можливість надання повного спектра банківських і страхових послуг" [17, 93]. Подібні висновки мають місце у публікації, де на основі зазначених переваг партнерства банків і страхових компаній, а також визначення лідера у співпраці наводяться три моделі партнерства [18].

Важливим аспектом дослідження місця і ролі банкострахування як фінансової інституції є оцінювання стану і тенденцій розвитку цієї форми співпраці обох фінансових установ на фінансових ринках через порівняння досвіду Польщі та України.

Польський дослідник Лешек Боровец у своєму дослідженні відзначає зростання насиченості ринку фінансових послуг, внаслідок чого загострюється конкуренція у секторі банківських і страхових послуг. За висновком дослідника виник феномен, який полягає у злитті або співпраці банків і страхових компаній. Автор аналізував феномен банківських і страхових асоціацій і зробив висновок щодо значного сприяння поляків

розвитку банківського страхування в Польщі в напрямку інтегрованої моделі, в якій банки розподіляють значний відсоток страхування, особливо страхування життя [10].

Інший польський вчений Єжи Пьотр Гвіздзала провів дослідження перспектив функціонування концепції банківського страхування в Польщі. Відповідно до отриманих результатів він зробив позитивний висновок щодо розвитку банківсько-страхових груп, вказуючи на зміцнення процесів, пов'язаних з продажами страхових продуктів, особливо з використанням банківських каналів дистрибуції [19].

Цікавими є підходи українських вчених до вивчення характеру взаємодії банків і страховиків. Адже для українського фінансового ринку такий спосіб банківської та страхової діяльності є доволі недавнім.

Питанням взаємодії страхових компаній і комерційних банків з точки зору сучасних тенденцій на фінансовому ринку присвячено публікацію, в якій узагальнено результати попередніх досліджень форм консолідації страхових компаній і банків. Зокрема, авторка пропонує виділяти такі три форми за запропонованими ознаками [20]: по-перше, за наявності угоди про співпрацю комерційних банків і незалежних страхових компаній без створення юридичної особи; по-друге, за однаковим складом засновників комерційного банку і страхової компанії; по-третє, за умови створення страхової компанії банком, тобто формування кептивної страхової компанії. Інакше кажучи правління комерційного банку створює страхову структуру, володіє її контролним пакетом акцій (паїв, частки).

Інші українські автори зазначають особливі фактори розвитку bancassurance в Україні, що викликані недостатньою поширеністю страхування, недосконалістю законодавства, недовірою клієнтів до страхових компаній, непрозорістю страхових послуг, а також неконкурентними діями з боку банків і страхових компаній. Зазначені проблеми й нині залишаються гострими через наслідки пандемії Covid-19 та війну, розв'язану Росією. Така ситуація є негативною для усіх учасників фінансового ринку. Адже пройшло вже доволі багато часу відтоді, коли вперше в Україні було запроваджено bancassurance у "Райффайзенбанк Україна" спільно з компанією "Інго-Україна" у 2005 році. Пізніше до цієї програми приєдналися страхові компанії "ПЗУ-Україна" та "АІГ Життя" [21]. Натомість в Україні відзначають підвищення ефекту взаємовигідного співробітництва при використанні філіальної мережі банків та страхових компаній. Загальним принципом організації банківської і страхової справи є принцип територіальності, який означає необхідність організації бізнесу на значній території шляхом відкриття філій та представництв [22].

М. Кубяк дослідила у 2015 році стан і перспективи розвитку ринку банківського страхування в Польщі. Дослідниця відзначає, що останніми роками ринок банківського страхування (страхового банківського обслуговування) в Польщі зазнав динамічних змін. Змінюється його нормативно-правове середовище, розглядаються пропозиції банківських та страхових продуктів, які пропонуються покупцям (замовникам) обраними банківськими установами. Проаналізовані кількісні та якісні зміни на ринку банківського страхування в 2011-2014 рр., та визначені можливі сценарії його розвитку в наступні роки [11].

В інформації Р. Скібінської представлений стан фінансових ринків у 2021 році та стратегії продажу страхових і банківських продуктів "allfinanz". Зниження банківського страхування спостерігається не вперше, спад почався ще раніше. Дані щодо валових страхових премій в каналі банківського страхування, наведені авторкою за статистикою третіх кварталів відповідних років, свідчать про таке: 2017 р. - 7,57 млрд злотих, 2018 р. - 5,85 млрд злотих, 2020 р. - 4,13 мільярда злотих. Звіт Польської страхової асоціації показує, що продаж полісів у банківському каналі ще ніколи не був таким низьким [23].

Якщо до причин зниження банківського страхування у Польщі можна було б віднести певну періодичність, як зазначає дослідниця Р. Скібінська, то в Україні причинами змін у банківському та страховому секторах економіки стали наслідки пандемії Covid-19 в період 2020-2021 років, а з 2022 року й донині – агресивна війна Росії проти України.

Свідченням змін на фінансовому ринку України є дані щодо скорочення чисельності банків та страхових компаній у період пандемії та воєнного стану. Кількість діючих комерційних банків скоротилась з 74 у січні 2021 до 63 у січні 2025 р. [12;24;25]. Кількість зареєстрованих страхових компаній скоротилась зі 190 у січні 2021 р. до 86 у лютому 2024 р., а компаній зі страхування життя з 20 до 12 на ті ж дати. Усього страхових компаній стало 90 у 2025 р. проти 210 у 2021. [13;26]. За час війни страховий ринок скоротився на 19%. [27]

У перспективі страховий ринок може зазнати подальшого скорочення числа страхових компаній. Є оцінки НБУ, що понад 40% страхових компаній України не будуть відповідати вимогам вітчизняного регулятора фінансових ринків після набрання чинності нових вимог НБУ з 1 січня 2024 року. [28] Вже є ознаки того, що не всі страхові компанії спроможні працювати за новими нормативними правилами. Свідченням цього є таке: кількість компаній, які надали звітність у 2024 році, скоротилася зі 113 до 82, що може сигналізувати про вихід менших гравців або тих, хто не встиг адаптуватися до нових умов ринку. У 2024 році було виключено 8 компаній з Державного реєстру, що більше порівняно з 7 компаніями у 2023 році [29]. Хоча, вже у 2022 році після введення воєнного стану було зазначено, що страховий ринок відреагував зростанням і страховики збільшили обсяги ліквідних активів з 14,9 млрд грн. до 17,2 млрд грн. Однак приріст відбувся за рахунок розміщення коштів в іноземних банках. [30].

Вочевидь, співпраця з іноземними партнерами матиме більшу вагу у майбутньому. Така співпраця вже розпочинається. Так, експортно-кредитна агенція Польщі KUKЕ вперше застрахувала виробничий комплекс польської компанії в Україні. Вартість застрахованого об'єкта перевищує 45 мільйонів доларів [31].

Дослідження польських вчених і результати практичної спільної діяльності банків та страхових компаній показують наявність синергії в результатах такого співробітництва. Щодо синергетичного ефекту від реалізації банкострахування, то на такому ефекті наголошують як польські, так і українські дослідники і практики. Співпраця банку та страхової установи створює вигоди для обох сторін угоди, що знаходить відображення у зниженні витрат на дистрибуцію, реалізації ефекту масштабу, взаємному використанні клієнтської бази, розширенні обсягу послуг, отриманні додаткового доходу. Таке ділове партнерство також може принести користь клієнтам, які отримують комплексні фінансові послуги в одному місці, а іноді також можливість придбати страховий поліс за нижчими цінами.

Вивчення проблем банкострахування у дослідженнях українських і польських вчених в період 2000-2024 років дозволяє визначити ключові напрями наукових пошуків, що, зокрема узагальнені у табл. 3.

Таблиця 3

Типологія досліджень банкострахування в Україні та Польщі*

Ознаки типології	У публікаціях в Польщі	У публікаціях в Україні
Термінологія, у тому числі: визначення категорії «банкострахування» та структур її складових	Банківські та страхові асоціації [9; 10]; Співпраця між банком та страховиком [16]	«Assurfinance» - страхові компанії, які ініціювали надання поряд зі страховими також банківських послуг [14]
чинники створення структур банкострахування	1) глобалізація економіки; 2) трансформації на ринку фінансових послуг; 3) лібералізація правового регулювання, 4) розвиток страхової свідомості [9]; Злиття або співпраця банків і страхових компаній [10]; Нерозривність кредитної діяльності банків з ризиками, які неможливо повністю усунути [23]	1) проникнення на нові ринки та забезпечення ефективного використання філіальної системи; 2) можливість значно розширити клієнтську базу та забезпечити обмін інформацією; 3) необхідність акумулювати всі грошові потоки в одній системі; 4) диверсифікація капіталу та доходу, підвищення норми прибутковості інвестиційних ресурсів; 5) можливість надання повного спектра банківських і страхових послуг [17; 18]; Риси взаємозацікавленості досліджуваних установ: 1) проникнення на нові ринки та забезпечення ефективного використання філіальної системи; 2) можливість значного розширення клієнтської бази та обміну інформацією; 3) необхідність акумулювання всіх грошових потоків в одній системі; 4) диверсифікацію капіталу та доходу, підвищення норми прибутковості інвестиційних ресурсів; 5) можливість надавання повного спектру банківських і страхових послуг. [20]
типологія співробітництва банків і страхових компаній як інтегрованих структур	Банківські та страхові асоціації - холдинги [9]	Інтеграція проявляється у створенні спільних фінансових продуктів, наданні спільними зусиллями різних видів послуг, а також в утворенні «фінансових супермаркетів» і банкострахових груп [1;2;3;22];
функції банків та страхових компаній у складі інтегрованих структур, що здійснюють співробітництво з урахуванням ризиків	Спільна діяльність [15]; Посередництво банків у продажі страхових послуг [16]; “Allfinanz” - комбінована стратегія продажу страхових і банківських продуктів [9; 23]; Розвиток банківсько-страхових груп зміцнює процеси, пов'язані з продажем страхових продуктів, особливо з використанням банківських каналів дистрибуції [10]	Отримання максимального ефекту від поєднання банківських і страхових продуктів, розроблення програм залучення нових клієнтів, постійне удосконалення власної кредитної політики і оптимізація структури та якості кредитного портфеля [4;25]
ефективність банкострахування	Ефект синергії [16]; Зниження витрат на дистрибуцію, реалізація ефекту масштабу, взаємне використання клієнтської бази, розширення обсягу послуг, отримання додаткового доходу; отримання клієнтами комплексних фінансових послуг в одному місці, можливість придбання страхового полісу за нижчими цінами [16]	Підвищення ефекту взаємовигідного співробітництва при використанні філіальної мережі банків та страхових компаній [22]; Переваги банківського страхування: отримання максимального ефекту від поєднання банківських і страхових продуктів, розроблення програм залучення нових клієнтів, постійне удосконалення власної кредитної політики і оптимізація структури та якості кредитного портфеля [25]
Особливості організаційної будови інтегрованих структур в процесі банкострахування	Інтегровані банківсько-страхові структури слід вважати «холдингами» [9];	Три моделі партнерства банків і страхових компаній [17]; Три форми консолідації страхових компаній і банків: 1) за наявності угоди про співпрацю комерційних банків і незалежних страхових

	Дистрибуторська мережа банку якщо стороною договору з посередником є банк, а не страховик [16]	компаній без створення юридичної особи, 2) за однаковим складом засновників комерційного банку і страхової компанії, 3) за умови створення страхової компанії банком, тобто формування кептивної страхової компанії [20]
Історія виникнення і розвитку співпраці банків і страхових компаній	Банківські та страхові асоціації були створені на початку 20 століття [9]; Стан і перспективи розвитку ринку банківського страхування в Польщі у 2015 р. [11]; Дослідження стану фінансових ринків у 2021 році [23]	У 13 столітті для страхування морських перевезень застосовувались банківські процедури [14]; Виникнення bancassurance, їхній розвиток, становлення зарубіжного досвіду [5;6;7;8]; Вперше в Україні bancassurance запровадив "Райффайзенбанк Україна" спільно з компанією "Інго-Україна" у 2005 році. Пізніше до цієї програми приєдналися страхові компанії "ПЗУ-Україна" та "АГ Життя" [21]; Виконано аналізування банківського страхування кредитів за період 2013-2018 років в Україні [25]

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Роблячи висновки щодо подальших досліджень, слід відзначити деяке відставання українських інтегрованих фінансових структур від польських. Звичайно, таке відставання слід подолати через дослідження та усунення цілої низки об'єктивних чинників. Також слід визначити чинники суб'єктивного характеру, серед яких, як відзначають українські дослідники є впливи неготовності клієнтів банків та страхових компаній, а також самих фінансових і кредитних установ. Проте, поширення фінансової грамотності серед громадян, а також перепідготовка працівників банків і страхових компаній складуть підстави для позитивного розвитку банкострахування в Україні. Зазначені дії необхідно підсилювати законодавчими й нормативними документами регулятора – Національного банку України, а також за можливості, запозиченням досвіду польських практиків і рекомендацій науковців.

Література

1. Клапків Л.М., Клапків Ю.М., Свірський В.С. *Консолідація банківського та страхового бізнесу: теоретико-методологічні домінанти та тенденції розвитку: монографія*. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г.М., 2019. 183 с. URL: https://library.wunu.edu.ua/images/stories/praci_vukladachiv/%D0%A4%D0%B0%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%82%D0%B5%D1%82%20%D0%A4%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D1%96%D0%B2%D0%9A%D0%B0%D1%84%20%D1%84%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D1%96%D0%B2%D0%9A%D0%BB%D0%B0%D0%BF%D0%BA%D1%96%D0%B2%20%D0%AE/book/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%BB%D1%96%D0%B4%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D0%B1%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D1%82%D0%B0%20%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B3%D0%BE.pdf
2. Приказюк Н.В., Мехеда А.О. Розвиток взаємодії страхових компаній та банків в Україні. *Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор»*. Випуск 3-2 (46) 2018. С. 114-119. URL: http://business-navigator.ks.ua/journals/2018/46_2_2018/26.pdf
3. Мякишевська О.М. Інтеграція бізнес-процесів банків і страхових компаній в контексті bancassurance. *Збірник_97_лі*. С. 211-214. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0c7b498e-c03d-442e-aa0f-058173de2c4e/content>
4. Хома І.Б., Гориславець П.А., Роскіна А.Ю. Ризики банківського та страхового сегментів на ринку фінансових послуг України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету, Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. Випуск 30 • 2020. С. 204-208. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2020-30-39>
5. Дзедзик І.Б. Причини та проблеми виникнення банкострахування в Україні. *Регіональна економіка*. – 2013. – №3(69). – С. 154-160.
6. Жарікова О.Б., Черкесенко К.І. Банкострахування: нові виклики та перспективи розвитку в Україні. *Economics and Business Management*. 2020, Vol. 11, No. 3-16-41. URL: <file:///C:/Users/igor/Downloads/Economics%20and%20Business%20Management,%202020,%20Vol.%2011,%20No.%203-16-41.pdf>
7. Диба М.І., Дибань О.Л. Розвиток банко-страхування в світі та шляхи його становлення в Україні. *Формування ринкової економіки*. 2010. № 24 .С. 445-456. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/dac82d23-025b-4f1b-b374-9b361d65e41e/content>
8. Сич О.А., Крупський В.С. Використання зарубіжного досвіду для розвитку банкострахування в Україні. *Науковий вісник НЛТУ України*. – 2012. – Вип. 22.13. С. 267-273. URL: https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/nvnlntu_2012_22.13_49.pdf

9. Rutkowska M. (2009). Bancassurance na polskim rynku finansowym i w wybranych krajach Unii Europejskiej. *Cze, s'c' V. Związki ubezpieczeń z rynkiem finansowym*. URL: <https://bazekon.uek.krakow.pl/zeszyty/166746918>
10. Borowiec L. (2011). Zintegrowany model bancassurance na Polskim rynku finansowym. *Prace naukowe Uniwersytetu ekonomicznego we Wrocławiu*, nr 158. URL: https://dbc.wroc.pl/Content/118441/Borowiec_Zintegrowany_model_bancassurance.pdf
11. Kubiak M. (2015). Stan i perspektywy rozwoju rynku bancassurance w Polsce. *Jagiellonian University Repository*. URL: <https://ruj.uj.edu.pl/xmlui/handle/item/206122?locale-attribute=en>
12. Кількість банків в Україні (2008-2025). *Мінфін*. Сайт. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/>
13. Статистик страхового ринку України (2011-2025). (*FORINSURER*): Сайт. URL: <https://forinsurer.com/stat>
14. Тринчук В. (2010). Взаємодія банків та страхових компаній при транспортному страхуванні. *Вісник Київського національного університету. Економіка*. 120/2010. С. 18-24. URL: http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/2016/01/120_5.pdf
15. Kowalewski O. (1999). Grupy bankowo-ubezpieczeniowe: strategie tworzenia, efektywnos'c', *Materiały i Studia, Zeszyt nr 95*, Warszawa 1999; M. S 'liperski, Bancassurance w Unii Europejskiej i w Polsce, BMiB, Warszawa 2001.
16. *Raport PIU – Polski Rynek Bancassurance IV kwartał 2022* Warszawa, 14 kwietnia 2023 r. сайт. URL: <https://piu.org.pl/wp-content/uploads/2023/04/Prezentacja-Rynek-BA-2022Q4-v-Final.pdf>
17. Малахова О. (2013). Організаційні основи співпраці комерційних банків та страхових компаній. *Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє*. Випуск 18. 2013. С. 92-105. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/15839/1/1%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D1%96%20%D0%BE%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%20%D1%81%D0%BF%D1%96%D0%B2%D0%BF%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96%20%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D1%80%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D0%B1%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D1%96%D0%B2%20%D1%82%D0%B0%20%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%85%20%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B9.pdf>
18. Садура О., Агрес О. (2020). Bancassurance як цінний інструмент розвитку фінансового ринку. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка" Серія "Проблеми економіки та управління"* Vol.4, Nr.1, 2020. URL: <https://doi.org/10.23939/semi2020.01.093>
19. Gwizdała J.P. (2018). Perspektywy funkcjonowania koncepcji bancassurance w Polsce. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska Lublin – Polonia. Sectio H. Vol. LI, 1*. URL: <file:///C:/Users/Igor/Downloads/5217-26000-1-PB.pdf>
20. Соловей Н.В. (2011). Взаємодія страхових компаній та комерційних банків. *Проблеми підвищення інфраструктури. Збірник наукових праць Національного авіаційного університету*. 2011. Вип. 29. [Текст] URL: <https://jrn1.nau.edu.ua/index.php/PPEI/article/view/296/285>
21. Макаренко Ю., Покотило К. (2014). Теоретичні аспекти взаємодії банків та страхових компаній. *Економіка та держава*. № 9/2014. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/9_2014/17.pdf
22. Терещенко О. (2008). Особливості побудови системи взаємовідносин між банками та страховими організаціями. *Проблеми матеріальної культури – Економічні науки*. С. 35-40. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/114996/08-Tereschenko.pdf?sequence=1>
23. Skibińska R. (2021). Bancassurance w coraz większym kryzysie. *Obserwator Finansowy.PL*. URL: <https://www.obserwatorfinansowy.pl/tematyka/rynki-finansowe/bankowosc/bancassurance-w-coraz-wiekszym-kryzysie/>
24. Official site of the National Bank of Ukraine (2022). URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Nonbanking_Sector_Review_2023-08.xlsx?v=4
25. State Statistics Service of Ukraine. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
26. Кількість страхових компаній України в 2024 році скоротилась до 98. *Форіншурер* 12 березня 2024: сайт. URL: <https://forinsurer.com/news/24/03/12/43560>
27. Шевченко Л. За війну страховий ринок скоротився на 19% і цей процес продовжуватиметься. *British Insurance* 3 жовтня 2023: сайт. URL: <https://britishinsurance.com.ua/article/za-vijnu-strakhovij-rinok-skorotivsy-na-19-i-tsej-protses-prodovzhuvatimetsya>
28. Ільченко Л. 40% страхових компаній не відповідають новим вимогам НБУ: отримають півроку на виправлення. *Економічна правда* 22 грудня 2023: сайт. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/12/22/708024/>
29. Кількість СК, що надали звітність 2024: сайт. URL: <https://www.google.com/search?q=%D0%BA%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BA%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C+%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%85+%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B9+%D0%BD%D0%B0+01.01.2024&rlz=1C1S>

[QJL_enUA1077UA1078&oq=%D0%BA%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BA%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C+%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%85+%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B9+%D0%BD%D0%B0+01.01.2024&gs_lcrp=EgZjaHJvbWUyBggAEEUYOTIKCAEQABiiBViBTIKCAIQABiABBiiBDIKCAMQABiiBViBdIBCTE1ODMzajBqN6gCCLACAQ&sourceid=chrome&ie=UTF-8](https://bank.gov.ua/admin/uploads/article/%D0%9E%D0%B3%D0%BB%D1%8F%D0%B4_%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD_%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%85+%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B9+%D0%BD%D0%B0+01.01.2024&gs_lcrp=EgZjaHJvbWUyBggAEEUYOTIKCAEQABiiBViBTIKCAIQABiABBiiBDIKCAMQABiiBViBdIBCTE1ODMzajBqN6gCCLACAQ&sourceid=chrome&ie=UTF-8)

30. Огляд страхового ринку України за I півріччя 2022 року. Наглядові дії безвиїзного нагляду у лютому - вересні 2022 року та пріоритетні напрями нагляду під час дії воєнного стану в Україні. Національний банк України: сайт. URL: https://bank.gov.ua/admin/uploads/article/%D0%9E%D0%B3%D0%BB%D1%8F%D0%B4_%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD_%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%BA%D1%83-%D0%BD%D0%B0%D0%B3%D0%BB%D1%8F%D0%B4_pr_2022-09-23.pdf?v=4, с. 11

31. Експортно-кредитна агенція Польщі KUKЕ вперше застрахувала польські інвестиції в Україні. Джерело: *Мінекономіки*: сайт. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=b59df9d7-4b60-431e-be64-ff5e5b2d7ed1>

References

1. Klapkiv L.M., Klapkiv Yu.M., Svirskiy V.S. (2019). Konsolidatsiia bankivskoho ta strakhovoho biznesu: teoretyko-metodolohichni dominanty ta tendentsii rozvytku: monohrafiia [Consolidation of banking and insurance business: theoretical and methodological dominants and development trends: monograph]. Ivano-Frankivsk: Vydavets Kushnir H.M. 183 p. Retrieved from https://library.wunu.edu.ua/images/stories/praci_vukladachi/v%D0%A4%D0%B0%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%82%D0%B5%D1%82%20%D0%A4%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D1%96%D0%B2/%D0%9A%D0%B0%D1%84%20%D1%84%D1%96%D0%B%D0%B0%D0%BD%D1%81%D1%96%D0%B2/%D0%9A%D0%B0%D1%84%20%D1%84%D1%96%D0%B%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%81%D1%96%D0%BE%D0%BB%D1%96%D0%B4%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D0%B1%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D1%82%D0%B0%20%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B3%D0%BE.pdf
2. Prykaziuk N.V., Mekheda A.O. (2018). Rozvytok vzaiemodii strakhovykh kompanii ta bankiv v Ukraini [Development of interaction between insurance companies and banks in Ukraine]. Naukovo-vyrobnychi zhurnal «Biznes-navihator», 3-2(46), pp. 114-119. Retrieved from http://business-navigator.ks.ua/journals/2018/46_2_2018/26.pdf
3. Miakyshevska O.M. Intehratsiia biznes-protsesiv bankiv i strakhovykh kompanii v konteksti bancassurance [Integration of business processes of banks and insurance companies in the context of bancassurance]. Zbirnyk2_97_li, pp. 211-214. Retrieved from <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0c7b498e-c03d-442e-aa0f-058173de2c4e/content>
4. Khoma I.B., Horyslavets P.A., Roskina A.Yu. (2020). Ryzky bankivskoho ta strakhovoho sehmentiv na rynku finansovykh posluh Ukrainy [Risks of banking and insurance segments in the financial services market of Ukraine]. Naukovi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu, Serii: Miznarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo, ¹ (30), pp. 204-208. <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2020-30-39>
5. Dzedyk I.B. (2013). Prychyny ta problemy vynykennia bankostrakhuvannia v Ukraini [Causes and problems of bancassurance emergence in Ukraine]. Rehionalna ekonomika, (3)(69), pp. 154-160.
6. Zharikova O.B., Cherkesenko K.I. (2020). Bankostrakhuvannia: novi vyklyky ta perspektyvy rozvytku v Ukraini [Bancassurance: new challenges and prospects for development in Ukraine]. Economics and Business Management, 11(3-16-41). Retrieved from file:///C:/Users/igor/Downloads/Economics%20and%20Business%20Management,%202020,%20Vol.%2011,%20No.%203-16-41.pdf
7. Dyba M.I., Dyban O.L. (2010). Rozvytok banko-strakhuvannia v sviti ta shliakhy yoho stanovlennia v Ukraini [Development of bancassurance in the world and ways of its formation in Ukraine]. Formuvannia rynkovoї ekonomiky, (24), pp. 445-456. Retrieved from <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/dac82d23-025b-4f1b-b374-9b361d65e41e/content>
8. Sych O.A., Krupskiy V.S. (2012). Vykorystannia zarubizhnogo dosvidu dlia rozvytku bankostrakhuvannia v Ukraini [Using foreign experience for the development of bancassurance in Ukraine]. Naukovi visnyk NLTU Ukrainy, (22.13), pp. 267-273. Retrieved from https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/nvnlts_2012_22.13_49.pdf
9. Rutkowska M. (2009). Bancassurance na polskim rynku finansowym i w wybranych krajach Unii Europejskiej. Część V. Związki ubezpieczeń z rynkiem finansowym. Retrieved from <https://bazekon.uek.krakow.pl/zeszyty/166746918>
10. Borowiec L. (2011). Zintegrowany model bancassurance na Polskim rynku finansowym. Prace naukowe Uniwersytetu ekonomicznego we Wrocławiu, (158). Retrieved from https://dbc.wroc.pl/Content/118441/Borowiec_Zintegrowany_model_bancassurance.pdf
11. Kubiak M. (2015). Stan i perspektywy rozwoju rynku bancassurance w Polsce. Jagiellonian University Repository. Retrieved from <https://ruj.uj.edu.pl/xmlui/handle/item/206122?locale-attribute=en>
12. Kil'kist' bankiv v Ukraini (2008-2025) [Number of banks in Ukraine (2008-2025)]. Minfin. Site. Retrieved from <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/>
13. Statystyk strakhovoho rynku Ukrainy (2011-2025) [Statistics of the insurance market of Ukraine (2011-2025)]. (FORINSURER). Site. Retrieved from <https://forinsurer.com/stat>
14. Trynychuk V. (2010). Vzaiemodiia bankiv ta strakhovykh kompanii pry transportnomu strakhuvanni [Interaction of banks and insurance companies in transport insurance]. Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomika, (120), pp. 18-24. Retrieved from http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/2016/01/120_5.pdf
15. Kowalewski O. (1999). Grupy bankowo-ubezpieczeniowe: strategie tworzenia, efektywność. Materiały i Studia, Zeszyt nr 95, Warszawa 1999; M. Śliperski, Bancassurance w Unii Europejskiej i w Polsce, BMiB, Warszawa 2001.
16. Raport PIU – Polski Rynek Bancassurance IV kwartał 2022 Warszawa, 14 kwietnia 2023 r. Site. Retrieved from <https://piu.org.pl/wp-content/uploads/2023/04/Prezentacja-Rynek-BA-2022Q4-v-Final.pdf>
17. Malakhova O. (2013). Orhanizatsiini osnovy spivpratsi komertsiiynykh bankiv ta strakhovykh kompanii [Organizational bases of cooperation between commercial banks and insurance companies]. Ukrainka nauka: mynule, suchasne, maibutnie, (18), pp. 92-105. Retrieved from <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/15839/1/1%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D1%96%20%D0%BE%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%20%D1%81%D0%BF%D1%96%D0%B2%D0%BF%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96%20%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D1%80%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D0%B1%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D1%96%D0%B2%20%D1%82%D0%B0%20%D1%81%D1%82%D1>

- [%80%D0%B0%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%85%20%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B9.pdf](#)
18. Sadura O., Ahres O. (2020). Bancassurance yak tsinnyy instrument rozvytku finansovoho rynku [Bancassurance as a valuable tool for financial market development]. Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnika" Seriya "Problemy ekonomiky ta upravlinnia", 4(1). <https://doi.org/10.23939/semi2020.01.093>
 19. Gwizdała J.P. (2018). Perspektywy funkcjonowania koncepcji bancassurance w Polsce. Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska Lublin – Polonia. Sectio H, LII(1). Retrieved from file:///C:/Users/Igor/Downloads/5217-26000-1-PB.pdf
 20. Solovei N.V. (2011). Vzaiemodiia strakhovykh kompanii ta komertsiiykh bankiv [Interaction of insurance companies and commercial banks]. Problemy pidvyshchennia infrastruktury. Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoho aviaatsiinoho universytetu, (29). Retrieved from <https://jrn1.nau.edu.ua/index.php/PPEI/article/view/296/285>
 21. Makarenko Yu., Pokotylo K. (2014). Teoretychni aspekty vzaiemodii bankiv ta strakhovykh kompanii [Theoretical aspects of interaction between banks and insurance companies]. Ekonomika ta derzhava, (9). Retrieved from http://www.economy.in.ua/pdf/9_2014/17.pdf
 22. Tereshchenko O. (2008). Osoblyvosti pobudovy systemy vzaiemovidnosyn mizh bankamy ta strakhovymy orhanizatsiiami [Features of building a system of relationships between banks and insurance organizations]. Problemy materialnoi kultury – Ekonomichni nauky, pp. 35-40. Retrieved from <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/114996/08-Tereshchenko.pdf?sequence=1>
 23. Skibińska R. (2021). Bancassurance w coraz większym kryzysie. Obserwator Finansowy.PL. Retrieved from <https://www.obserwatorfinansowy.pl/tematyka/rynki-finansowe/bankowosc/bancassurance-w-coraz-wiekszym-kryzysie/>
 24. Official site of the National Bank of Ukraine. (2022). Retrieved from https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Nonbanking_Sector_Review_2023-08.xlsx?v=4
 25. State Statistics Service of Ukraine. Retrieved from <https://www.ukrstat.gov.ua/>
 26. Kil'kist' strakhovykh kompanii Ukrainy v 2024 rotsi skorotylas do 98 [The number of insurance companies in Ukraine decreased to 98 in 2024]. Forinsurer. March 12, 2024: site. Retrieved from <https://forinsurer.com/news/24/03/12/43560>
 27. Shevchenko L. (2023, October 3). Za viinu strakhovyi rynek skorotyvsya na 19% i tsei protses prodovzhuvatymetsia [During the war, the insurance market shrank by 19% and this process will continue]. British Insurance. Site. Retrieved from <https://britishinsurance.com.ua/article/za-vijnu-strakhovij-rynok-skorotivsya-na-19-i-tsej-protses-prodovzhuvatymetsya>
 28. Ilchenko L. (2023, December 22). 40% strakhovykh kompanii ne vidpovidaiut novym vymoham NBU: otrymaiut pivroku na vypravlennia [40% of insurance companies do not meet the new NBU requirements: they will get six months to correct]. Ekonomichna pravda. Site. Retrieved from <https://www.epravda.com.ua/news/2023/12/22/708024/>
 29. Kil'kist' SK, shcho nadaly zvitnist 2024 [Number of ICs that submitted reports 2024]: site. Retrieved from https://www.google.com/search?q=%D0%BA%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BA%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C+%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%85+%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B9+%D0%BD%D0%B0+01.01.2024&rlz=1C1SQJL_enUA1077UA1078&oq=%D0%BA%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BA%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C+%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%85+%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B9+%D0%BD%D0%B0+01.01.2024&gs_lcrp=EgZjaHJvbWUyBggAEEUYOTIKCAEQABiiBBiJBTKAIQABiABBiiBDIKCAMQABiiBBiJBdIBCTE1ODMzajBqN6gCCLACAQ&sourceid=chrome&ie=UTF-8
 30. Ohliad strakhovoho rynku Ukrainy za I pivrichchia 2022 roku. Nahliadovi dii bezvyiznoho nahliadu u liutomu - veresni 2022 roku ta priorytetni napriamy nahliadu pid chas dii voiennoho stanu v Ukraini [Review of the insurance market of Ukraine for the first half of 2022. Supervisory actions of off-site supervision in February - September 2022 and priority areas of supervision during martial law in Ukraine]. National Bank of Ukraine: site. p. 11. Retrieved from https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/%D0%9E%D0%B3%D0%BB%D1%8F%D0%B4_%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD_%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%BA%D1%83-%D0%BD%D0%B0%D0%B3%D0%BB%D1%8F%D0%B4_pr_2022-09-23.pdf?v=4
 31. Eksporno-kredytna ahentsiia Polshchi KUKE vpershe zastrakhuvava polski investytsii v Ukraini [Poland's Export Credit Agency KUKE insured Polish investments in Ukraine for the first time]. Source: Minekonomiky: site. Retrieved from <https://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=b59df9d7-4b60-431e-be64-ff5e5b2d7ed1>